

Kongressen var härmed framme vid verksamhetsberättelsen, vilken i år liksom tidigare föredrogs punkt för punkt. Sedan förvaltningsrådets berättelse av ordföranden anmäls till behandling, begärdes ordet av hr *Albin Johansson*, som lämnade en redogörelse för det i dagarna avslutade köpet av Gustavsbergs porslinsfabrik.

Hr *Johansson* anförde följande:

Kooperativa förbundets förvaltningsråd sammanträdde den 14 maj och beslöt att lämna K. F:s styrelse rätt att förvärva Gustavsbergsfabriken. Det pris, som K..F. betalt för fabriken, är som ni finna i tidningen Vi 3.650.000 kr för aktiekapitalet. Aktiekapitalets nominella värde är 2 miljoner, vartill kommer återstoden av reservfonden, 240.000 kr, eller alltså tillsammans 2.240.000 kr. Dessutom finnes vid fabriken en pensionsfond på 572.000 kronor. Om man bortser från denna pensionsfond, har K. F. betalt ett mervärde över tillgångarnas bokförda värde av skillnaden mellan 3.650.000 och 2.240.000 eller i runt tal 1.400.000 kr. Det är, om man ser saken ur förräntningssynpunkt, ett högt pris, som är betalt för bolaget. Bolaget har under alla tider lämnat en skälig vinst på kapitalet, om man frånser de senaste åren. Ser man på de värden, som vi förvärva i och med köpet av Gustavsbergs porslinsfabrik, så måste man säga att priset är lågt. Vi förvärva nämligen cirka 5.000 tunnland mark, varav 800 tunnland produktiv åker, och 721 bostadsenheter; jag vet inte om bostäderna på de olika lantgårdarna ingå i detta. Vi få i köpet porslinsfabriken, vars modell står här nere i hallen. Dess inhägnade område är ungefär 400 x 360 meter, och vi räknade ut att det skall utgöra cirka 25 tunnland. Det låter så ofattbart, att bara fabriksområdet har en sådan storlek, att man knappast vill tro det, men chefen för fabriken påstår att det förhåller sig så. Det ser inte ut så, när man ser på modellen, och inte heller när man går i fabriken tänker man sig, att man rör sig inom ett så stort område.

Vi betala för egendomen och för fabriken - frånsatt de nybyggnader, som ha verkställts de sista åren - ett pris av ungefär 2.100.000 kr. Taxeringsvärdet är 4.850.000 kr. Om man tar hänsyn till de värden, som vi erhålla, är priset som sagt lågt, men för att man skall kunna behålla dessa värden, till dess de kunna ge en skälig avkastning, fordras det kapital och tålmod. Det har för dem som sålde fabriken enligt min mening blivit en fördelaktig förändring i deras kapitalplacering, och den svenska Kooperationen har gjort ett i förhållande till de materiella tillgångarna synnerligen fördelaktigt köp. Bägge parterna måste anses ha haft fördelar av den gjorda transaktionen.

Nu kan man ju vara mycket stolt över att den svenska Kooperationen är ägare till vårt lands största porslinsfabrik. Där sysselsätts i runt tal 800 personer, medan den i storleksordning närmaste fabriken sysselsätter omkring 500 personer. Men just detta att fabriken är så stor betyder ju, att alla krafter inom rörelsen få tagas i anspråk, för att vi skola lyckas uppehålla driften. Tillverkningsvärdet är inte stort, om vi mäta med de siffror vi äro vana att röra oss med. Det uppgår till ungefär 2.800.000 kr eller något mer än 2% av den sammanlagda tillverkningen inom Kooperativa förbundets industriella anläggningar. Emellertid är siffran stor, när man räknar med att vi hittills från K. F. i föreningarna sålt porslinsför endast 1 ½ miljon kronor. Vi måste alltså, om vi själva skola taga hela tillverkningen, tänka oss att fördubbla omsättningen i föreningarna. Visserligen pågår också från fabriken någon export. Så t.ex. har Faellesforeningen for Danmarks Brugsforeninger tidigare varit den största utländska köparen från Gustavsbergs porslinsfabrik, och den köper alltjämt en del av sitt behov från Gustavsberg. Förhållandena tvinga emellertid Faellesforeningen att köpa de varor, varom här är fråga, från andra nationer, för att de danska bönderna skola få sälja sitt fläsk och sitt smör. Vi be nu kongressen om en intresserad medverkan för att säkerställa avyttringen av tillverkningen. Vid fabriken tillverkas fajans, d. v. s. det porslin som vi i allmänhet använda. Det är inte säkert, att vi kunna sysselsätta fabriken med denna tillverkning, utan det är möjligt, att vi inom en snar framtid tvingas att gå över till fältspatstillverkning.

Det är också möjligt, att vi få lov att gå över till tillverkning av sanitetsgoods. Importen av sanitetsgoods har ökat väldeliga under de senaste åren. Från att strax efter kriget och före kriget ha varit relativt obetydlig har denna import ökat till ett värde av flera miljoner kronor. Det är ju helt naturligt, att vi här i Sverige borde söka tillverka dessa varor, ty numera är det ingen lyx att ha handfat med rinnande vatten. Det börjar bli allmänt i städerna, och jag tror, att vi inte äro långt ifrån den tiden, då man även i lanthushållen kommer att ha handfat med rinnande vatten. Det blir med andra ord en stor konsumtionsvara, som vi kunna tillverka, tack vare att det vid Gustavsberg finnes en duktig ledning,

som känner till de olika tillverkningarna inom industrien, och denna ledning ha vi i samband med köpet förvässat oss om att få behålla. Det har under de senare åren under den mycket energiska ledningen vid Gustavsberg pågått ett moderniseringsarbete. Medan man tidigare använde ugnar, i vilka man fick bära in porslinet, när det skulle brännas, har man nu ugnar, som likna de moderna bageriugnar. Man sätter alltså in godset i den ena ändan utan att behöva gå in i den heta ugnen och får tillbaka det i den andra. Vi förstå, att detta underlättar fabrikationen, ty i dessa ugnar måste det vara en värme av 1200-1300 grader och kanhända mera. Ja, så ligger denna fråga ekonomiskt och tekniskt.

När vi tidigare givit oss in på ett nytt industrigebit, så har det ju gällt en strid med bestående karteller, som tagit oskäligen priser av konsumenterna. Vid dessa tillfällen har det varit tämligen lätt att övertaga en industri, ty vi ha inte behövt verkställa några moderniseringsanläggningar och förändra driften utan ha utan vidare kunnat flytta över pengar, som eljest skulle ha hamnat hos monopolägarna, till konsumenterna. Vi ha dock inte nöjt oss med det, utan vi ha även i dessa industrier tillämpat de mest moderna och mest effektiva arbetsmetoder för att kunna förbilliga varan. Om ni titta efter inom svensk industri, skola ni finna, att där vi ingripit, har priset fallit, produktionen ökats och antalet sysselsatta blivit större eller åtminstone hållits vid förutvarande nivå. Inkomsten för de anställda har blivit ökad. Det har inte skett på det viset, att de hafått mer för t. ex. varje gummiring eller varje par galoscher, som tillverkas i Gislaved, utan inkomsten har ökats därigenom, att de med hjälp av teknikens möjligheter ha framställt flera ringar, flera par galoscher. Den så uppkomna mervinsten har man kunnat dela mellan de anställda och konsumenterna. Det märkligen är, att övriga företag inom den industri, i vilken vi konkurrerat, ha tvingats till samma rationalisering. De ha inte fallit tillsammans, och antalet sysselsatta har inte minskat inom de privata företagen, utan tvärtom har även där den ökade livaktighet, som skapas genom den kooperativa verksamheten, tagit sig uttryck i ett intensivare arbete. Man tar inte arbete från andra genom att göra mycket, utan resultatet blir, att konsumenterna kunna konsumera mera, att levnadsstandarden ökas.

Beträffande Gustavsberg är problemet inte detsamma som vid de företag vi tidigare övertagit. Jag bortser nu från Viskafors gummifabrik, som inte var något lukrativt företag utan som vi togo, därför att Hälsingborgs gummifabrik önskade koncentrera driften och lägga ned Viskafors. När vi hörde det, ville vi inte stå som de skyldiga, utan då enade vi oss om att vi skulle taga Viskaforsfabriken i våra egna händer. Vi ha haft framgång och lycka med den åtgärden, säkerligen därför att vi hade goda avsikter. Likadant förhöll det sig ju med oljefabriken i Karlshamn. Där var det inte heller så enkelt, att man bara behövde flytta pengar från aktieägarna till konsumenterna, utan där var det vår uppgift att skapa rörelse i ett företag, som under flera år stått stilla. Den fabriken tillverkade ju förra året mer än dubbelt så mycket som vi någon gång hade trott, att den skulle kunna tillverka, eller icke mindre än 161.000 ton. Jag nämner dessa bägge företag för att i någon mån korrigera mig själv, då jag sagt att vi ha för vana att angripa sådana som tagit för mycket av konsumenterna. Vi ha också trätt in för att åstadkomma ordning och skapa kraft hos företaget för att trygga deras bestånd.

Detsamma är det vår skyldighet att göra här i Gustavsberg. Det är inte så enkelt, att vi kunna säga till de anställda: "Ni skola få det bättre, vi skola öka era löner", ty en ökning av lönerna utan en samtidigt skedd förbättring och rationalisering av tillverkningen skulle ju betyda en ökad förlust. För att man överhuvud taget skall kunna bjuda de anställda bättre förhållanden kräves det, att tillverkningsvolymen per anställd ökas. Vi önska, att de anställda skola få det bättre, men det kan inte ske på det enkla sättet, att man höjer lönen till de anställda på varje del i produktionen och därigenom fördyrar varan, utan det bättre förhållandet kan nås genom att var och en i fabriken kommer att kunna tillverka mera. Det där blir ett svårt problem, men det är ett problem, som vi ha klarat under de år Kooperationen har drivit ekonomisk verksamhet, och jag är förvissad om att vi även i Gustavsberg skola komma till ett praktiskt resultat. Utan vissheten härom hade vi från styrelsen icke vågat föreslå rådet att köpa denna stora fabrik. Vi ha vågat taga det ansvaret, därför att vi ha förvissat oss om att ha en kraft, som duger och som har vilja och intresse att föra Gustavsbergfabriken efter de linjer, som jag här har skisserat.

Det är emellertid icke endast dessa bägge svårigheter vi ha att övervinna, nämligen beträffande avsättningen och arbetarproblemet, utan det är även andra frågor, som man kommer i kontakt med, när

man börjar studera porslinsindustrien. Det har nämligen visat sig, att det inom porslinsindustrien härskar en yrkessjukdom, som man kallar silikos. Den verkar så, att lungorna stelna och att de, som arbeta inom industrien, ha svårighet att andas. Arbetarna inom svensk porslinsindustri ha tidigare icke kunnat leva på långt när så länge som folk i allmänhet. De ha ofta fallit ifrån redan vid 30- och 40-årsaldern. Vi ha uppmärksammat detta problem, och vi ha inom K. F:s ledning kommit till det resultatet, att vi icke kunna stå likgiltiga inför denna yrkessjukdom, utan då vi skola ta upp porslinstillverkningen, måste vi se till, att de inom industrien arbetande skyddas till liv och hälsa. Det är en allmän uppgift för oss att se till, att icke utövarna av ett yrke komma att utsättas för med yrket förenat lidande och en förtidig död (applåder). Jag vill framhålla, att de gamla ägarna, de som skött porslinsindustrien i Sverge ha haft sin uppmärksamhet riktad på problemet. Man har vid flera fabriker vidtagit försiktighetsmått. Särskilt vid Gustavsberg har man under de senaste åren och kanske tidigare - det undandrar sig mitt bedömande, men det har väl skett succesivt allt efter som man vunnit erfarenheter på området - vidtagit åtgärder för att skydda de anställda. Men det är ju klart, att när vi nu tillträda ägarskapet vid fabriken, måste vi aktivisera skyddsåtgärderna emot yrkessjukdomen. Det kan väl inte vara värdigt ett kulturfolk att se, hur en yrkessjukdom för utövarna i en förtidig grav. Det är kanske inte möjligt för oss att klara det själva. Vi få kanske tänka oss, att utom den medicinska sakkunskapen, det tekniska och kemiska vetandet, även en sociallagstiftning får hjälpa oss med föreskrifter, som inte bara skydda de anställda vid Gustavsberg utan som ger skydd åt porslinsarbetarna överhuvudtaget, oavsett i vilket företag de äro anställda.

Jag har bott vid Gustavsberg i tio år under sommartiden. Jag har gått förbi fabriken och sett den, men jag har aldrig kommit i kontakt med detta problem och känt det som någon allvarlig sak förrän nu, när vi skulle köpa Gustavsbergfabriken och fingo höra talas om vilket elände och vilka olyckor denna sjukdom kan åstadkomma. Vi kooperatörer äro inte för statsingripande. Vi äro inte för att staten skall styra och ställa för oss, men vi anse det vara statens plikt att sörja för en sådan sociallagstiftning, att de som arbeta inom industrien skyddas till liv och hälsa. Därför är det ju möjligt, att vi vid detta tillfälle för att finna de effektiva medlen få lov att tänka oss en lagstiftning, liksom man har en lagstiftning som skyddar dem som elda ångpannor för att icke ångpannorna skola springa sönder och skada arbetarna, liksom man har lagstiftning som förbjuder arsenik i tapeter o. s. v. Det finnes säkerligen en hel del sådana fall, där man har fastställt allmänna grundlinjer, efter vilka industrien och handeln äro skyldiga att rätta sig, för att man skall nå ett gott skydd åt dem som arbeta i den ena eller andra industrien.

Jag har nu lämnat en del synpunkter och framhållit en del svårigheter, som sammanhånga med köpet av Gustavsberg. Alla dessa svårigheter äro emellertid till för att övervinnas, och vår kraft skärpes säkerligen genom att vi ha något att kämpa för. Det kräves verkligen sammanhållning. Om ledningen för Gustavsberg kommer att finna det nödvändigt att genomföra en utvidgning av fabriken där ute, kan det hända att vi komma till er och säga: "Visa er solidaritet genom att teckna medel för ändamålet!" Det kan hända vi komma till er och säga: "Visa er solidaritet med den här fabriken genom att säkerställa avsättningen av det sanitetsgods, som vi tillverka! Visa solidaritet med fabriken genom att var och en förser sig med tvättfat med rinnande vatten och badkar av porslin!" Det är sådana solidaritetshandlingar, som vi önska av er.

Nu säga ni allihop: "Ja, måtte vi vara där, att alla hade badkar av porslin!" Ja, men det är ju det vi skola kämpa för att vi skola få. Man säger, att vi ha kommit till en så hög levnadsstandard, men just nu när jag står här och talar och tänker på att det är ytterst få av oss, som ha badkar av porslin i hemmen, finner jag verkligen, att den svenska nationen ännu står på en alltför låg levnadsstandard. Ännu ha vi verkligen något att arbeta för. Resultaten kunna inte nås så enkelt, att man ökar priset på porslinsvarorna. Bonden har inte kommit till den levnadsstandarden han har i dag genom att priserna ha ökat i förhållande till vad de voro tidigare. Om jag går tillbaka en sjuttio år - för att inte gå tillbaka åttiofem år, som Johan Åberg har levat i dag - så behövdes då 80 proc. av landets befolkning för att producera den mat vi skulle konsumera här i landet. Ja, dessa 80 proc. av vårt lands inbyggare kunde inte tillverka tillräckligt åt oss, utan vi fingo ändå taga en del utifrån. Nu utgör bondeklassen i runt tal 40 proc. av landets befolkning, och nu kunna bönderna tillverka mer än vi behöva. Det är det ökade arbetet, det effektiva arbetet, den ökade produktionen hos varje bonde som gör, att bönderna ha det

bättre, och likadant är det inom varje industrigren. Man kan inte åstadkomma varaktig förbättring med ett så enkelt medel som att höja priset, utan förbättringen måste gå den vägen, att man ger konsumenterna mera, att var och en som är anställd inom industrien tillverkar mera. För att så skall ske, kräves det icke mer grovarbete för de anställda, utan det kräves endast, att vi taga kemien, tekniken, kunnigheten i vår tjänst för att genomföra ett sådant program. Jag hoppas, kongressdeltagare, att ni på alla sätt vilja stödja ledningen för att vi i fråga om detta företag skola komma till ett lyckligt resultat.

Förvaltningsrådet och styrelsen ha enats om att anhålla, att kongressen måtte antaga följande resolution:

"Kooperativa förbundets 38 :e kongress beslutar rikta en allvarlig och enträgen uppmaning till de svenska konsumenterna att medverka till en lycklig lösning av alla de många problem av teknisk och ekonomisk natur, som i och med K. F:s köp av Gustavsbergs porslinsfabrik komma att bli aktuella. Kongressen anser det därjämte vara en hederssak för det svenska samhället, att de, som äro sysselsatta inom porslinsindustrien, med hjälp av läkarvetenskapens rön och den moderna tekniken och kemien skyddas mot den inom porslinsindustrien härjande yrkessjukdomen silikos, som vållar de sjuka svåra lidanden och oftast en tidig död. Kongressen, som erfarit att den svenska porslinsindustrien sökt motverka sjukdomen och med särskild tillfredsställelse hört att de förutvarande ägarna till Gustavsbergs porslinsfabrik nedlagt kostnader och arbete på förebyggande åtgärder, uppdrager åt K. F:s ledning att vid Gustavsbergsfabriken med kraft fullfölja det påbörjade skyddsarbetet samt att vidtaga alla de åtgärder, som kunna visa sig erforderliga för att industrien i sin helhet skall kunna lämna de anställda bästa möjliga skydd mot silikossjukdomen."

Detta är, hr ordförande, det resolutionsförslag, som styrelsen och rådet vilja förelägga kongressen. Innan jag slutar, vill jag nämna, att några trott, att vi ha köpt Gustavsbergs porslinsfabrik för att hindra tillkomsten av porslinstullen. Men tro ni, att K.F. kan göra ett sådant ekonomiskt ingripande bara för att hindra en så relativt bagatellartad historia som en något högre tull på porslin? Det har icke varit vårt motiv. Men vi kunde inte arbeta emot tullar på förbrukningsartiklar utan att taga ansvaret för vår argumentering. Vi kunde ju inte säga: "Inga tullar till porslinsindustrien" utan att på något sätt visa, att vi vilja söka förvalta porslinsindustrien så, att den blir till större nytta för Sverges folk utan tullar. Vårt motiv har liksom vid allt ingripande inom industrien varit att åt konsumenterna, åt det svenska samhället skapa bästa möjliga resultat av arbetet till allas bästa.
(Starkt bifall.)